

Parallelsessies vervolg

7. HET SYSTEEM VAN DE OUDERE MET MIDDELENMISBRUIK: DE KANSEN EN DE VALKUILEN

De systeemtheoretische benadering en systeemtherapie zijn zinvol gebleken bij de behandeling van ouderen met middelenmisbruik. Deze workshop behandelt hoe het systeem als motiverende factor voor de behandeling gebruikt kan worden, maar ook de ondermijnende aspecten.

Bianca Mooi

8. BEHANDELING BIJ OUDEREN: DE MOGELIJKHEDEN EN AANDACHTSPUNTEN BIJ DEZE DOELGROEP

Workshop over de specifieke kenmerken en de mogelijkheden & beperkingen waarmee de behandelaar rekening dient te houden bij de behandeling van deze doelgroep.

Dineke de Ritter

Sprekers

LIESBETH VAN BEEMEN-BOSMA, gz-psycholoog, werkzaam bij Bouman GGZ Rotterdam als behandelcoördinator Boumankliniek, afdeling Neuropsychiatrie.

HUIB VAN DIS, voorzitter sector Gezondheidszorg NIP, Universiteit van Amsterdam.

DICK VAN ETEN, specialistisch verpleegkundige GGZ, trainer, Nederlands Kenniscentrum Ouderenpsychiatrie en beleidsmedewerker Centrum Maliebaan, Zeist en Utrecht.

MAARTEN JANSEN OP DE HAAR, klinisch psycholoog, programmacoördinator Psychiatrie en Middelenafhankelijkheid Ouderen, Reinier van Arkelgroep, Centrum voor Ziekenhuis- en Ouderenpsychiatrie, 's-Hertogenbosch.

MARION KLAVER, gz-psycholoog, cognitief gedragstherapeut VGCT, hoofdbehandelaar Amsta, verpleeghuis de Poort, afdeling Korsakov in Amsterdam.

GERT-JAN MEERKERK, senior onderzoeker, onderzoeksbureau IVO, Rotterdam.

BIANCA MOOI, gz-psycholoog, onderzoeker, Symfona groep, Amersfoort.

DAVID OSLIN, University of Pennsylvania, Pennsylvania, United States of America.

RICHARD OUDE VOSHAAR, epidemioloog en ouderenpsychiater afdeling Psychiatrie van het UMC St. Radboud en circuit Ouderen van de GGZ Nijmegen, onderdeel van ProPersona. Daarbij werkt hij ook als senior wetenschappelijk medewerker bij de afdeling Ouderen van het Trimbos instituut.

DINEKE DE RITTER, klinisch psycholoog, GGZ Breburg Zorggroep Senioren en Ouderen, Breda.

GERARD SCHIPPERS, hoogleraar Verslavingsgedrag en Zorgevaluatie, Amsterdam Institute for Addiction Research (AIAR), Jellinek (Arkin) en Academisch Medisch Centrum - Divisie Psychiatrie, hoofdredacteur Tijdschrift Verslaving.

ELLEN VEDEL, gz-psycholoog, cognitief gedragstherapeut VGCT, behandelcoördinator Curatieve Verslavingszorg Jellinek, Amsterdam.

Praktische informatie

DATUM EN LOCATIE

Het congres *Ouderen en verslaving: Wat elke psycholoog moet weten* vindt plaats op donderdag 3 juni 2010 in De Eenhoorn in Amersfoort. Deze locatie is uitstekend bereikbaar, zowel met eigen als met openbaar vervoer.

KOSTEN

De deelnamekosten bedragen € 255,- (incl. btw) per persoon. Dit bedrag is inclusief congresmateriaal, koffie/thee, lunch en borrel. Voor NIP-leden geldt het speciale tarief van € 205,- (incl. btw). Tot het congres wordt aan een beperkt aantal studenten toegang verleend voor € 85,- (incl. btw).

INSCHRIJVING

U kunt zich inschrijven door middel van de inschrijfkartaar in deze folder of via www.bsl.nl/ouderenverslaving. Na inschrijving voor het congres ontvangt u een bevestiging en separaat een factuur. Ongeveer twee weken voorafgaand aan de bijeenkomst ontvangt u een routebeschrijving en verdere informatie.

VERHINDERD?

Annuleringen worden alleen schriftelijk geaccepteerd. Bij annulering t/m 20 mei 2010 wordt € 35,- administratiekosten in rekening gebracht. Na 20 mei 2010 kunnen wij geen restitutie verlenen.

INFORMATIEMARKT

Wilt u uw doelgroep bereiken door middel van een stand op de informatiemarkt? Neem dan contact met ons op.

MEER INFORMATIE

Cursussen & Congressen
T: (030) 638 36 38
F: (030) 638 39 90
E: congressen@bsl.nl
www.bsl.nl/cuco

Cursussen & Congressen

Bohn Stafleu van Loghum
Postbus 246
3990 GA Houten
www.bsl.nl

www.bsl.nl/ouderenverslaving

Cursussen & Congressen

www.bsl.nl/ouderenverslaving

Donderdag 3 juni 2010
De Eenhoorn, Amersfoort

Voorjaarscongres Ouderen en verslaving: Wat elke psycholoog moet weten

Sectie Psychologen in de Ouderenzorg
en de Sectie Verslavingspsychologie

Met onderwerpen als:

- Alcoholgebruik bij ouderen: prevalentie, diagnostiek en behandel mogelijkheden
- Benzodiazepinen en ouderen; moet de psycholoog de arts corrigeren?
- Bringing addiction treatment to the elderly: The role of treatment preference and models of care

Bestemd voor

psychologen, psychiaters, specialisten
ouderengeneeskunde en andere professionals
werkzaam in de ouderen- en verslavingszorg.

Levering en diensten geschieden volgens de voorwaarden van Springer Uitgeverij, gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel te Utrecht onder dossier 321007635 op 1 januari 2008. De voorwaarden staan op www.bsl.nl of worden door de koper op diens verzoek toegezonden. Prijzen zijn inclusief btw en exclusief verzend- en administratiekosten. Ondergetekende is bekend met de annuleringsvoorwaarden.

Bohn Stafleu van Loghum
Cursussen & Congressen
Antwoordnummer 7121
3990 TC HOUTEN

Ouderen en verslaving: Wat elke psycholoog moet weten

Voorjaarscongres Sectie Psychologen in de Ouderenzorg en de Sectie Verslavingspsychologie (Nederlands Instituut van Psychologen).

Ouderen en verslaving blijkt een toenemend probleem in de gezondheidszorg. Recente cijfers maken inzichtelijk dat het aantal ouderen dat hulp zoekt bij verslavingsproblemen de laatste jaren fors is toegenomen. Niet alleen neemt alcoholmisbruik toe onder ouderen, maar ook wordt een toenemende afhankelijkheid van andere verdovende middelen en psychofarmaca (benzodiazepinen) gerapporteerd. In verpleeg- en verzorgingshuizen zou ongeveer tien procent van de bewoners alcohol gerelateerde problemen vertonen. Anderzijds zien instellingen in de verslavingszorg en in de GGZ een toename van het aantal oudere cliënten met ernstige verslavingsproblematiek in combinatie met allerlei somatische- en cognitieve klachten. Kortom, tijd om ons als psychologen te verdiepen in beide werelden.

In het komende Voorjaarscongres willen de Secties Psychologen in de Ouderenzorg en Verslavingspsychologie van het NIP u een overzicht bieden van de huidige stand van zaken op het gebied van ouderen en verslaving: prevalentie, diagnostiek, preventie en behandeling van met name alcoholproblematiek en benzodiazepinerverslaving bij ouderen. Het programma bestaat uit zowel plenaire lezingen als workshops waarin diverse deelt thema's besproken zullen worden, onder meer aan de hand van casuïstiek. In de plenaire lezingen wordt ingegaan op alcoholproblemen onder ouderen door Dick van Etten en de prevalentie van benzodiazepinerverslaving door dr. Richard Oude Voshaar. Het congres zal worden afgesloten door een voordracht van een internationaal befaamde spreker op het gebied van ouderen en verslaving, prof. David Oslin. Prof. Oslin is verbonden aan de University of Pennsylvania en de Center for Studies on Addiction.

Tevens zal op deze dag de ledenvergadering van beide secties plaatsvinden. De ledenvergaderingen zijn ook voor belangstellende niet-leden toegankelijk.

CONGRESKOMMISSIE

Het programma is samengesteld door het Nederlands Instituut voor Psychologen (NIP), te weten de Sectie Psychologie in Ouderenzorg (SPO) en de Sectie Verslavingspsychologie.

BESTEMD VOOR

Het congres richt zich op psychologen, psychiaters, specialisten ouderengeneeskunde en andere professionals werkzaam in de ouderen zorg en de verslavingszorg.

ACCREDITATIE

Accreditatie wordt aangevraagd bij NIP, Verenso, FGzP, VGCT en NVVP.

09.00 UUR

09.30 UUR

09.45 UUR

10.30 UUR

11.15 UUR

11.45 UUR

12.45 UUR

13.30 UUR

14.15 UUR

15.15 UUR

15.45 UUR

16.30 UUR

16.45 UUR

Programma

ONTVANGST EN REGISTRATIE

OPENING DOOR DE DAGVOORZITTER
Huib van Dis

INLEIDING 'ALCOHOLGEBRUIK BIJ OUDEREN': PREVALENTIE, DIAGNOSTIEK EN BEHANDELMOGELIJKHEDEN

In deze voordracht wordt ingegaan op de toename van de alcoholhulpvraag van 55-plussers bij de instellingen voor verslavingszorg, het vroegsignaleren en de ontwikkelde behandelinterventies voor deze doelgroep.

Dick van Etten

BENZODIAZEPINEN EN OUDEREN; MOET DE PSYCHOLOOG DE ARTS CORRIGEREN?

Veel ouderen in Nederland gebruiken langdurig benzodiazepinen. Dit staat in scherp contrast met de richtlijnen voor behandeling van slaap- en angststoornissen, waarin benzodiazepinen slechts een beperkte plaats innemen. Na een korte inleiding over de voors en tegens van langdurig gebruik, wordt ingegaan op de voorwaarden en mogelijkheden om langdurig benzodiazepinengebruik bij ouderen succesvol aan te pakken.

Richard Oude Voshaar

KOFFIEPAUZE

PARALLELSESSIE 1

LUNCHPAUZE

LEDENVERGADERING SPO EN SECTIE VERSLAVINGSPSYCHOLOGIE

PARALLELSESSIE 2

THEEPAUZE

ENGELSTALIGE LEZING: BRINGING ADDICTION TREATMENT TO THE ELDERLY:

THE ROLE OF TREATMENT PREFERENCE AND MODELS OF CARE

Nearly a third of the life cycle is spent post retirement. For some this time is negatively affected by an addiction. However, the treatment needs and treatment preferences of older adults is seldom considered in addiction treatment services. Indeed, most older adults with an addiction rarely engage in specialty care addiction services. This lecture will provide an overview of addiction treatment preferences for older adults and how treatment services can be delivered to enhance treatment outcomes. Treatment models to be discussed include peer support, psychotherapies, and medication management.

David Oslin, MD

AFSLUITING DOOR DE DAGVOORZITTER

EINDE EN INFORMELE AFSLUITING

Parallelsessies

U kunt twee van de acht parallelsessies volgen. U kunt op de inschrijfkart aangeven welke sessies uw voorkeur hebben.

1. VROEGSIGNALERING VAN MIDDELENMISBRUIK BIJ OUDEREN

Vroegsignalering is een aantoonbaar effectieve wijze van preventie van middelenproblematiek bij jongeren en jongvolwassenen. Dat dit ook geldt voor ouderen (55+) ligt voor de hand maar is nog nauwelijks aangetoond. Besproken zullen worden de specificaties waaraan vroegsignalering moet voldoen om effectief te zijn, wie het kan en moet uitvoeren en welke barrières er te bedenken zijn bij ouderen.

Gerard Schippers

2. VEILIG DRINKEN OP LEEFTIJD: SCREENING EN BEHANDELING VAN ALCOHOLPROBLEMATIEK BIJ OUDEREN

De trainingsmodule *Veilig drinken op leeftijd* beschrijft het herkennen en bespreken van riskant drinken en alcoholafhankelijkheid bij ouderen in de eerstelijns gezondheidszorg. Uitgangspunt is een klachtgerichte werkwijze, waarbij de gezondheidswerker op basis van somatische of psychische klachten van de patiënt het drinkgedrag bespreekt en de patiënt ondersteunt bij het beperken van het alcoholgebruik. Tijdens de workshop wordt de module kort toegelicht, waarna er ruimte is voor discussie over praktische relevantie en aanbevelingen voor implementatie.

Gert-Jan Meerkerk

3. PSYCHIATRIE EN MIDDELENAFHANKELIJKHEID BIJ OUDEREN/MOTIVERENDE GESPREKSVOERING

Bij middelenafhankelijkheid onder ouderen gaat het primair om alcohol. Het tweede middel is benzodiazepinen. Meestal is het middelengebruik verborgen. Veel ouderen met een riskante gewoonte komen in beeld doordat hulp gevraagd wordt voor andere psychiatrische problemen en/of voor lichamelijke klachten. Het is van belang de middelenafhankelijkheid tijdig te herkennen en de oudere te motiveren voor behandeling. Ook zal in de workshop aandacht besteed worden aan de interactie tussen de verschillende middelen en samenhang tussen middelenafhankelijkheid en andere psychiatrische beelden.

Maarten Jansen op de Haar

4. OUDEREN EN DE GEVOLGEN VAN ALCOHOLMISBRUIK

Langdurig alcoholmisbruik beschadigt het brein. Zowel ouderen als jongeren vormen daarbij een specifieke risicogroep. We gaan in deze workshop in op het syndroom van Korsakov, alcohol dementie en mildere vormen van cognitieve schade bij alcohol misbruik.

Liesbeth van Beemen-Bosma

Parallelsessies vervolg

5. DE BEHANDELING VAN CLIËNTEN MET HET SYNDROOM VAN KORSAKOV

De toepasbaarheid van probleemgerichte en oplossingsgerichte therapie bij cliënten met het syndroom van Korsakov zal besproken en geïllustreerd worden. Hierbij zal specifiek aandacht zijn voor de omgang met motivatie, een gebrek aan ziekte-inzicht en verslavingsgedrag.

Marion Klaver

6. PSYCHOSOCIALE INTERVENTIES BIJ BENZODIAZEPINE-AFHANKELIJKHEID

Naast de medische begeleiding worden ook psychosociale interventies toegepast bij de begeleiding/behandeling van (oudere) patiënten die afhankelijk zijn van voorgeschreven geneesmiddelen. Tijdens deze workshop zal de begeleiding/behandeling van deze patiëntengroep besproken worden zoals deze op dit moment binnen de Jellinek wordt toegepast.

Ellen Vedel

Inschrijfkart

Ja, ik schrijf mij in voor het congres *Ouderen en verslaving: Wat elke psycholoog moet weten* op donderdag 3 juni 2010 in De Eenhoorn in Amersfoort.

Ik ben NIP-lid en betaal € 205,- (incl. btw)

Ik ben geen NIP-lid en betaal € 255,- (incl. btw)

Ik ben student en betaal € 85,- (incl. btw)

Parallelsessies

Parallelsessie keuze (twee keuzes aanvinken)

1 2 3 4 5 6 7 8

Reservekeuze (één keuze aanvinken)

1 2 3 4 5 6 7 8

Werkgever/organisatie: _____ Functie: _____

Afdeling: _____ Naam: _____ m/v*

Voorletters: _____ Tussenvoegsel(s): _____

Adres: _____ privé-/werkadres*

Postcode en plaats: _____

Telefoon: _____ E-mailadres: _____

Registratienummer beroepsvereniging (indien van toepassing):

Factuuradres (indien afwijkend van bovenstaand adres) _____

Geadresseerde: _____

Adres: _____

Postcode en plaats: _____

Online inschrijven

U kunt zich ook inschrijven via www.bsl.nl/ouderenverslaving

Nieuwsbrief Cursussen & Congressen

Ja, ik meld mij aan voor de maandelijkse e-mail nieuwsbrief Cursussen & Congressen

Datum: _____ Handtekening: _____

*omcirkel wat van toepassing is.

CM10C209 A B C D E